

Η Β' Βουλγαρική Κατοχή στην Ανατ. Μακεδονία, 1916 - 18

Η ιστορική έρευνα της Βάσως Ευαγ. Μώραλη (Δημοσιογράφου, τ. Δικηγόρου) θα δημοσιευτεί σε 13 συνέχειες στον Κόσμο της Τετάρτης.

Το πολύτιμο Ευαγγέλιο της Εικοσιφοίνισσας φωτογραφήθηκε από τη Σερραία δημοσιογράφο Αριάννη Παπαφωτίου (από τις Σέρρες), που ξεναγήθηκε (το 2018) από Βούλγαρους ιστορικούς στο Ίδρυμα «Ιβάν Ντούιτσεφ» της Σόφιας -όπου φυλάσσονται τα κλεμμένα κειμήλια από τα μοναστήρια και τους ναούς της Ανατ. Μακεδονίας.

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΝΙΚΗΣΙΑΝΗΣ ΠΑΓΓΑΙΟΥ

ΕΙΔΙΚΗ ΑΦΙΕΡΩΣΗ

Η ιστορική αυτή Εισήγηση αφιερώνεται:

- στη μνήμη των μαρτύρων προγόνων μας της Ανατ. Μακεδονίας -και ιδίως στους προγόνους συγχωριανούς μου (Νικησιανιώτες και Νικησιανιώτισσες), που βρήκαν φρικτό θάνατο ή βασανίστηκαν από τους Βουλγάρους στις τρεις βουλγαρικές Κατοχές στον 20ό αιώνα, αλλά
- και στη μνήμη του ακάματου ερευνητή και συλλέκτη τεκμηρίων της Ιστορίας της Ανατ. Μακεδονίας αιμνήστου **Νικολάου Ρουδομέτωφ** (ιδρυτή και πρωτεργάτη του **Ιστορικού και Λογοτεχνικού Αρχείου Καβάλας**) για το ανυπολόγιστης αξίας εθνικό έργο που πρόσφερε επί δεκαετίες στον τόπο μας.

ΒΑΣΩ ΕΥΑΓ. ΜΩΡΑΛΗ

Και, βέβαια, δεν ήταν λίγοι όσοι επέστρεψαν από τη Βουλγαρία ζωντανοί, αλλά στην πραγματικότητα «ζωντανά πτώματα», αφού ήταν εξουθενωμένοι από την πολύμηνη κακομεταχείριση, την πείνα αλλά και την επιδημία τύφου, με αποτέλεσμα να πεθάνουν στο χωριό τους μερικούς μήνες ή κανα-δυό χρόνια ύστερα από την επιστροφή τους!..

Σπίτια που κατεδαφίστηκαν στη Νικήσιανη από τους Βουλγάρους: 60. Οι Βούλγαροι κατάσχεσαν από τις πρώτες κιόλας επιθέσεις τους στη Νικήσιανη:

248 βοοειδή, 93 άλογα και μουλάρια, 99 γαϊδούρια και πάνω από 5.000 αιγοπρόβατα.

Από τη Νικήσιανη τον Φεβρουάριο του 1919 προσήλθαν για ένορκη κατάθεση ενώπιον της πενταμελούς Διεθνούς Επιτροπής (που αποτελείτο από εκπροσώπους του Βελγίου, της Αγγλίας, της Γαλλίας, της Σερβίας και της Ελλάδας), κατά τις συνεδριάσεις της στην Ελευθερούπολη, συνολικά 21 άτομα (εννέα άνδρες και 12 γυναίκες). Οι άνθρωποι αυτοί αναφέρονται διεξοδικά στις καταθέσεις τους σε όσα υπέστησαν κατά τους 26 μήνες της βουλγαρικής Κατοχής στη Νικήσιανη, αλλά και στους τόπους εξορίας τους στη Βουλγαρία.

Όσα διαδραματίστηκαν στη Νικήσιανη στη διάρκεια της Β' Βουλγαρικής Κατοχής διεκτραγωδώνται συνοπτικά σε οκτασέλιδη Έκθεση με τίτλο «**Έκθεσις καταστάσεως Νικησιάνης κατά την εποχή της ενταύθα παραμονής των Τουρκοβουλγάρων**» και ημερομηνία 6 Νοεμβρίου 1918 (που φυλάσσεται στα αρχεία του Υπουργείου Εξωτερικών). Η έκθεση αυτή συντάχθηκε και υπογράφεται από τον τότε πάρεδρο (και έως την έναρξη της Κατοχής Γραμματέα της Κοινότητας Νικήσιανης) **Γρηγόριο Παζιώνη** (καταγόμενος από το Μελένικο της σημερινής Βουλγαρίας) και τους τότε κοινοτικούς συμβούλους Νικησιανιώτες **Ευάγγελο Ηλ. Μπαντή** και **Δημήτριο Ξενούδη** (Ξένου). Η έκθεση αυτή κατατέθηκε και στην Διεθνή Επιτροπή τον Φεβρουάριο του 1919.

Η Νικήσιανη συνολικά υπέστη πέντε εισβολές/επιθέσεις, που πάντα συνοδεύονταν από φόνους, λεηλασίες και μαζική κακοποίηση του πληθυσμού της -ο οποίος ήταν αποκλειστικά ελληνικός: στις 15 και 22 Σεπτεμβρίου 1916, στις 4 Οκτωβρίου 1916 (επί διήμερο), στις 2 Μαρτίου 1917 και στις 9 έως 11 Μαρτίου 1917 (επί τριήμερο). Στις 22 και 23 Ιουνίου 1917 συνελήφθησαν όλοι οι άνδρες από 18 έως 55 (και παραπάνω) ετών και οδηγήθηκαν στα βάθη της Βουλγαρίας ως όμηροι, για απάνθρωπη εργασία σε καταναγκαστικά έργα. Συμπεριλαμβανομένων των **δύο ιερέων** της: του ηλικιωμένου Αθανασίου Παπαθανασίου και του Παράσχου Κυρκούδη.

Να σημειώσουμε, επίσης, πως από τα τέλη Αυγούστου του 1916 (αμέσως μετά την εισβολή των Βουλγάρων στην Ανατ. Μακεδονία, δηλαδή) είχαν καταφύγει στη Νικήσιανη -και παρέμειναν έως και μετά τη λήξη του πολέμου- συνολικά **33 οικογένειες από την Κάρυανη** (χωριό στην παραθαλάσσια ζώνη του Παγγαίου)! Οι άνθρωποι αυτοί (πρόσφυγες από την Ανατ. Θράκη που είχαν εγκατασταθεί προ ολίγων ετών στην ελεύθερη Ελλάδα) ξέφυγαν από του Χάρου τα δόντια, όταν εισέβαλαν Βούλγαροι και Τούρκοι στο χωριό τους, κατέσφαξαν αρκετούς κατοίκους, βασάνισαν άλλους άνδρες, βίασαν γυναίκες και ισοπέδωσαν κυριολεκτικά τα ελληνικά σπίτια της Κάρυανης, με αποτέλεσμα κάποιοι να τρέξουν να σωθούν στα βουνά και μέσα από μονοπάτια του Παγγαίου, αφού περιπλανήθηκαν για μέρες, κατέληξαν στη Νικήσιανη, όπου

βρήκαν καταφύγιο. Βέβαια, όταν όλος ο ανδρικός πληθυσμός της Ανατ. Μακεδονίας οδηγήθηκε σε ομηρία στο απέραντο κάτεργο της Βουλγαρίας τον Ιούνιο του 1917, όλοι σχεδόν οι άνδρες από την Κάρυανη ακολούθησαν τη μαύρη μοίρα των Νικησιανιωτών και εκτοπίστηκαν επίσης στα βάθη της Βουλγαρίας για ενάμιση και πλέον χρόνο.

Λίγες μέρες μετά την τελευταία επιδρομή στη Νικήσιανη, και συγκεκριμένα στις **27 Μαρτίου 1917**, πάνω από 50 Βούλγαροι στρατιωτικοί και κομιτατζήδες -με επικεφαλής τον άγριο αρχικομιτατζή **Τοντόρ Πανίτσα**, που είχε οργιάσει κατά των Ελλήνων και στη διάρκεια του Μακεδονικού Αγώνα και στη σύντομη Α' Βουλγαρική Κατοχή (Οκτ. 1912 - Ιούν. 1913)- εισέβαλαν και λεηλάτησαν βάρβαρα το γειτονικό της Νικήσιανης ιστορικό **Μοναστήρι της Παναγίας Εικοσιφοίνισσας**, αρπάζοντας ασύλληπτο πλούτο και πολύτιμα κειμήλια πολλών αιώνων (τα οποία δεν επέστρεψαν ποτέ, εδώ και 101 χρόνια τώρα!).

Οι Βούλγαροι, στη διάρκεια της λεηλασίας τους, είχαν καθοδηγητή τους τον **Αυστρο-Τσέχο αρχαιολόγο** (σύζυγο Βουλγάρου υπηκόου) **Βλαδίμηρο Σις** -ο οποίος λίγα χρόνια νωρίτερα είχε επισκεφθεί το Μοναστήρι κι είχε παραμείνει για εβδομάδες σ' αυτό (δήθεν) μελετώντας ιστορικά χειρόγραφα της πολύτιμης βιβλιοθήκης του. Στη διάρκεια της παραμονής του ο Σις είχε κατορθώσει να αποσπάσει την εμπιστοσύνη των αγαθών μοναχών και να μάθει/εντοπίσει ακόμα και τις κρύπτες του μοναστηριού! Έτσι, στη διάρκεια της επιδρομής της 27ης Μαρτίου 1917, αποκάλυπτε με απόλυτη γνώση στους συνεργούς του κάθε πολύτιμο αντικείμενο και κρύπτη, ώστε να πραγματοποιήσουν με άνεση και ταχύτητα το ανίερο έργο τους. Μάλιστα, κατά την διήμερη λεηλασία ο Σις κυκλοφορούσε στο μοναστήρι με κουκούλα (!), για να μην αναγνωριστεί, όμως ένας μοναχός και ο υπηρέτης της Μονής Νικησιανιώτης **Αθανάσιος Δασκαλούδης** έτυχε να περάσουν από κοντά του και να τον αναγνωρίσουν πέραν πάσης αμφιβολίας -όπως δήλωσαν στις καταθέσεις τους μετά την απελευθέρωση.

(Σημείωση: κάθε οικογένεια της Νικήσιανης, επί αιώνες, θεωρούσε χρέος της να στείλει ένα παλικάρι της για «υπηρεσία στο Μοναστήρι». Η άτυπη αυτή «θητεία» των παλικαριών της Νικήσιανης διαρκούσε συνήθως ένα έτος, προσφέροντας διάφορες υπηρεσίες για την εξυπηρέτηση των αναγκών του μοναστηριού σε αγροτικές/κτηνοτροφικές, οικοδομικές και άλλες εργασίες).

Όπως αποδείχθηκε εκ των υστέρων, ο ίδιος ο Σις παρακράτησε για λογαριασμό του αρκετά από τα κλοπιμαία από τις Μονές και τους Ναούς της Ανατ. Μακεδονίας (που υπό τις οδηγίες του λεηλατήθηκαν από τους Βουλγάρους), τα οποία και ξεπούλησε σε συλλέκτες και καταστήματα παλαιών ειδών της Κεντρικής Ευρώπης. Τα υπόλοιπα ιερά σκεύη και αντικείμενα συσκευάστηκαν μεθοδικά και προωθήθηκαν στη Σόφια -όπου και με επιμέλεια οι Βούλγαροι τα διατήρησαν και τα εκθέτουν έως και σήμερα ως πολύτιμα δείγματα του ... Πολιτισμού και της Παράδοσής τους!

Πάνω απεικονίζεται το περίφημο «**Ευαγγέλιο των 9 οκάδων/12 κιλών**» της **Εικοσιφοίνισσας**, με τους πολύτιμους λίθους και τις αγιολογραφίες των τεσσάρων Ευαγγελιστών στο εξώφυλλό του, όλο χειρόγραφο και εικονογραφημένο από τον αυτοκράτορα του Βυζαντίου Ιωάννη Κατακουζηνό (που είχε μονάσει προς το τέλος της ζωής του). ΚΑΙ αυτό το κειμήλιο το έκλεψαν από το ιστορικό μοναστήρι του Παγγαίου τον Μάρτιο του 1917 οι Βούλγαροι και το επιδεικνύουν τώρα -μαζί με άλλα κλεμμένα κειμήλια από την Ανατ. Μακεδονία- ξεδιάντροπα στο «Ίδρυμα Ιβάν Ντούιτσεφ» της Σόφιας!

Συνεχίζεται στην έκδοση της επόμενης Τετάρτης